

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

мовознавство має спиратися на ґрунтовні та безперечно наукові докази: застосування порівняльно-історичного методу, аналіз письмових пам'яток, виокремлення фонетичних, лексичних і граматичних закономірностей у розвитку слов'янських мов загалом та української зокрема. Критичний підхід не дозволяє підміняти науку ідеологією, навіть якщо ця ідеологія здається «своєю».

По-третє, це питання збереження мовної та культурно-звичаєвої спадщини, адже заперечення існування національної мови – це спроба фальшувати чи взагалі знищити частину історії народу. Критично мислячий дослідник може довести тяглість розвитку української мови, її самобутність і зв'язок з історією становлення славістики.

По-четверте, критичне мислення важливе для комунікації з міжнародною аудиторією, адже у світі, як це можемо спостерігати сьогодні, часто бракує інформації про історію України та української мови, тому науково обґрунтовані, чіткі й перевірені аргументи мають велике значення, тому що допомагають протистояти дезінформації на глобальному рівні.

І нарешті, критичне мислення захищає від ще однієї помилки – коли у відповідь на пропаганду виникає спокуса створювати власні спрощені або міфологізовані версії історії української мови, а це підриває довіру до науки.

Отже, в умовах війни критичне мислення – це інструмент не лише пізнання, а й опору: воно дозволяє зберігати правдиву історичну картину, протистояти маніпуляціям і водночас залишатися в межах наукової доброчесності.

Список використаних джерел:

1. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ, 2001.
2. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови / пер. з англ. С. Вакуленко, А. Даниленко. Харків : Акта, 2002. XII, 1054. (Класика Української Науки).

КОВАЛЬ Людмила Михайлівна

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Креативність є основним ресурсом розвитку сучасної освіти. Всі учасники освітнього процесу зважають на оточуюче їх середовище, комфортні умови, взаємну підтримку та ентузіазм, які сприяють перебігу навчання, проте головною рушійною силою ефективності у освітньому процесі є все ж таки – особа вчителя. Сучасний вчитель – це унікальна особистість, яка має поєднувати в собі багато ролей, і від рівня розвитку його креативності, від уміння розвивати себе і постійно змінюватись, підлаштовуватись під умови та ситуації, модифікуватись

і бути мобільним, залежить результат його співпраці з дітьми та результат їх навченості.

Майбутній вчитель фізичної культури в умовах війни має бути не лише добре фізично складеним, а вміти швидко відреагувати на нові умови та вимоги: вирішувати надскладні ситуації з проведенням занять дистанційно, в укритті, без інвентарю, вміти працювати в інклюзивних класах, з дітьми з особливими освітніми потребами, вміти швидко навчити дітей новим рухам та новим видам спорту. Кожне окреме заняття з фізичної культури неможливо продумати на всі сто відсотків від початку до кінця, оскільки динамічність, настрої дітей, їх рівень оволодіння новими рухами і навичками, вимагає від вчителя вміння швидко відреагувати і змінити або підхід, або методику, або темп проведення та ін. Тобто, у процесі навчання в закладах вищої освіти майбутні вчителі фізичної культури, в опануванні основних методик, мають працювати над розвитком креативного мислення, починаючи з першого курсу.

По суті, креативність – це не «космічний» процес чогось надзвичайного. Це, ніби бачення «третім оком», тобто – бачити трохи більше, ніж це побачили інші. Наприклад: поєднати два відомих гімнастичних елементи та приєднати елемент з легкої атлетики; ми побачимо з яким інтересом діти будуть виконувати щось вже відоме їм, але те, що ніколи ніхто не робив у такому виконанні та послідовності. Це створення нових зв'язків, це вміння поєднати частини свого досвіду і синтезувати у щось нове. До прикладу створення гібридних видів спорту: текбол (футбол з елементами настільного тенісу та волейболу), піклбол (теніс, бадмінтон та настільний теніс), падел (теніс та сквош).

Відповідно до вимог навчальної програми з фізичної культури НУШ, під час проведення занять потрібно формувати десять ключових компетентностей через діяльнісний підхід, орієнтуючись на гармонійний розвиток особистості та цінності здоров'я, а саме: спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами, спілкування іноземними мовами, математичну компетентність, основні компетентності у природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрову компетентність, вміння вчитись впродовж життя, ініціативність і підприємливість, соціальну та громадянську компетентності, обізнаність та самовираження у сфері культури, екологічну грамотність і здорове життя. Не просто все це поєднати без вміння креативно та критично мислити, адже вмотивований креативний вчитель фізичної культури – щасливі, емоційно здорові діти, оскільки сучасна фізична культура це не про нормативи, це про здоров'я, радість, емпатію, взаємодію.

Формування навичок креативного мислення у майбутніх вчителів фізичної культури – це безперервний процес розвитку здатності вирішувати педагогічні завдання, застосовувати інновації, видозмінювати фізичні елементи; це не «додаткова опція» вчителя, а необхідна умова організації процесу фізичного виховання в сучасних закладах освіти.

Креативне мислення вчителя фізичної культури – це здатність генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення, бачити альтернативні підходи до організації рухової діяльності учнів, і проявляється це у:

- ✓ створенні мотиваційного середовища;
- ✓ варіативності проведення уроків;
- ✓ адаптації вправ та елементів;
- ✓ використанні різних ігрових, інтегративних та міжпредметних підходів.

Основними напрямками формування креативності у майбутніх вчителів фізичної культури є:

- 1) освітній процес (впровадження проблемного та проєктного навчання, аналіз педагогічних ситуацій (case-study), розробка власних сценаріїв уроків);
- 2) практична підготовка (моделювання нестандартних уроків, використання альтернативного інвентарю, робота з дітьми з особливими освітніми потребами);
- 3) рефлексія і саморозвиток (soft skills, самоаналіз проведених занять, обговорення кроків з наставниками, ведення педагогічного щоденника);
- 4) інтеграція інновацій (використання цифрових технологій (фітнес-додатки, відеоаналіз рухів, динамічних додатків на відтворення елементів рухів), впровадження сучасних напрямів (функціональний тренінг, рухливі ігри нового формату, модельна програма з новими видами спорту в освіті), міждисциплінарні зв'язки (фізика руху, біологія, психологія).

Ефективними методами розвитку креативного мислення у фізичному вихованні є застосування:

- мозкового штурму (вище наведено створення нових вправ з поєднанням елементів з різних видів спорту, створення нових (гібридних) видів спорту);
- рольових ігор (учасники освітнього процесу у ролі судді, тренера, мотиватора, сенсея, тьютора фізичної активності);
- методу асоціацій (перетворення звичайних вправ у сюжетні ігри);
- дизайн-мислення (розробка гри чи уроку під конкретну групу учнів, інклюзивний клас);
- методу обмежень (створення вправ чи проведення уроку з мінімальним інвентарем (під час тривоги в укритті)).

Формування креативного мислення у майбутніх учителів фізичної культури є системним процесом, який поєднує теоретичну підготовку, практичну діяльність і рефлексію. Такий підхід забезпечує підготовку педагогів, здатних ефективно працювати в умовах сучасної школи, мотивувати учнів та себе. Вміння робити заняття з фізичної культури не нудними, різноформатними та результативними – це теж прояв креативності. У процесі навчання

креативності варто розпочинати з доступних кроків, давати посильні завдання майбутнім вчителям фізичної культури, як от:

- розробити урок без використання стандартного спортивного інвентарю (використати папір, відро, природні матеріали);
- створити рухливу гру для дітей з різним рівнем фізичної підготовки, де діти навчатимуться домовлятися, ділити ролі);
- адаптувати вправи для учнів з особливими освітніми потребами, заручившись підтримкою функціонально здорових дітей;
- запропонувати новий формат розминки (наприклад, у стилі квесту чи колового тренування).

Креативність у фізичній культурі – це не про ідеальні умови, а про вміння зробити ідеальний урок без умов, з того, що є під рукою.

Список використаних джерел:

1. Фізична культура 10 – 11 клас. Рівень стандарту. Навч. прог. для закл. загал. сер. освіт. URL: <https://lnk.ua/pWg2cI1fQ>
2. Колесник С. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до анімаційно-гурткової роботи методами активного навчання / С. Колесник, Н. Белікова. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2022. № 1. С. 17 – 23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2022_1_5.

КОЗАЧЕНКО Надія Павлівна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (ШІ) ставить перед дослідниками критичного мислення (КМ) принципово нове питання: як змінюється природа і функціонування КМ в умовах, коли значна частина аналітичних та оцінювальних операцій може бути делегована алгоритмам? Відповідь на це питання потребує не лише емпіричних даних про те, як люди фактично взаємодіють з ШІ, а й філософського аналізу того, як ця взаємодія трансформує саму структуру критичного мислення.

Емпіричні дослідження останніх років фіксують тривожну тенденцію. М. Герліх у масштабному дослідженні респондентів різних вікових груп та освітніх рівнів виявив значущу негативну кореляцію між частотою використання інструментів ШІ та рівнем критичного мислення (див.: [1]). Ключовим механізмом цього зв'язку є когнітивне розвантаження (cognitive offloading) – передача когнітивних операцій зовнішньому інструменту. «Когнітивне розвантаження відбувається, коли люди делегують когнітивні завдання зовнішнім помічникам, зменшуючи свою участь у глибокому, рефлексивному

foreign sources for professional purposes	вищої освіти аналізу інформації з іноземних джерел для професійних цілей	
Denys Kibich Integration of critical and creative thinking as a resource for the innovative development of the individual in the academic environment	Кібич Денис Інтеграція критичного та креативного мислення як ресурсу для інноваційного розвитку особистості в академічному середовищі	146
Mariia Klepar Critical thinking in music analysis and performance practice	Клепар Марія Критичне мислення в музичному аналізі та виконавській практиці	148
Nataliia Kovalenko Critical thinking as a key tool in the study of the history of the Ukrainian language	Коваленко Наталія Критичне мислення як ключовий інструмент у дослідженні історії української мови	151
Liudmyla Koval Developing creative thinking skills in future physical education teachers	Коваль Людмила Формування навичок креативного мислення у майбутніх вчителів фізичної культури	153
Nadiia Kozachenko Critical thinking in the age of artificial intelligence	Козаченко Надія Критичне мислення в добу штучного інтелекту	156
Anna Kozlova Professional training of a psychologist for work in criminal proceedings	Козлова Анна Професійна підготовка психолога до роботи в умовах кримінального провадження	161
Olena Kolesova Developing critical thinking in technology students	Колесова Олена Розвиток критичного мислення у студентів технологічного напрямку	164
Lesia Kopchak Teaching cardiology to physical therapists	Копчак Леся Викладання кардіології для фізичних терапевтів	167
Svitlana Koroliuk Development of critical thinking and the ability to reflect among heads of secondary education institutions	Королюк Світлана Розвиток критичного мислення та здатності до рефлексії у керівників закладів загальної середньої освіти	169
Olena Kosianova Critical thinking as a cognitive and psychological resource for	Косьянова Олена Критичне мислення як когнітивний та	172